

Sisukord

Sissejuhatus 6

Esimene osa

Tundke oma kassi läbi ja lõhki 8

Teine osa

Pilguheit metsikumale poolele 30

Kolmas osa

Kodukassi elu ja perioodid 54

Neljas osa

Õnneliku kassi saladus 88

Viies osa

Probleemne käitumine.

Mõistmine ja lahenduse otsimine 122

Kuues osa

**Mida kassi eest hoolitsedes teha
ja mis jätta tegemata** 178

Register 204

Tänuavaldused 208

Sissejuhatus

Kassid on olnud ühel või teisel märkimisväärsel viisil meie elu osaks tuhandeid aastaid ja suurema osa sellest ajast oleme vaeva näinud, et neist tõepoolest aru saada. Nende käitumine võib näida kesken-
dunud, manipuleeriv ja armutu väljaspool kodu, ja samal ajal on nad kodus omanike vastu armastavad ning õrnad. Nad võivad olla võrdseel määral nii isemeelsed, mänguhimulised, hoolimatud kui ka vallatud. Missugune on siis tõeline kass?

Kõrvalleheküljel Ehkki me „omame” kodustatud kasse, jäävad nad otsustavalt niisuguseks, nagu loodus neid on loonud, seistes vastu kõigile katsetele nende põhiloomust muuta.

Ma kahtlen, kas me suudame kassi kunagi tõeliselt kodustada, või vähemalt väitagi, et oleme võimelised tõeliselt „omama” nii sõltumatut olendit. Väga kõnekas on tõsiasi, et meil pole edu olnud valikulises aretuses. Me pole kunagi suutnud aretada kasse, kes aitaksid inimest mingite tegevuste korral – pole olemas kasse, kes aitaksid käsu peale karja hoida, kodu valvata või midagi nuuskides otsida. Ja meil pole õnnestunud aretada ka kassi, kes oleks tunduvalt suurem või väiksem oma looduslikust variandist, nagu on näiteks *chihuahua* või taani dogi meie teise lemmikkaaslase, koera puhul. Kass näib vastu panevat igale meie kohmakale katsele teda täiustada või saavutada mingigi kontrolli tema üle.

„MÕISTATUS, MIS ON MÄHITUD MÕISTATUSLIKU OLENDI SISEMISSE SALAPÄRASSE”

Mida rohkem ma kasse uurin, et nende käitumise kohta tõde teada saada, seda paremini adun, et tunneme ikka veel vaid poolt lugu. Uuringud toovad pidevalt esile uusi ja üllatavaid fakte selle uskumatu liigi kohta, kusjuures iga infokilluke ühineb lõpuks kõigi teistega täielikuks pusleks. Ma jätkan üha kassi müsteeriumi uurimist, sest selle inimeste armastatud looma heaolu on väga suurel määral seotud asjaoluga, kuivõrd me temast aru saame.

Teie ees olevas raamatus alustatakse avastusretke kodukassi ainulaadsest füsioloogiast, et näha, kuidas on see seotud kassi kui liigi edukusega. Seejärel süveneme tema käitumise varjatud maailma, uurides lähemalt ja täpsemalt kodukassi kui lemmiklooma kodutuid sugulasi, et näha, kuidas nad oma päevi veedavad. Kodukassid erinevad vaid vurrukarva paksuse võrra oma kodututest sugulastest, ja kui saate aru nendest, jõuate veidi lähemale ka oma kassi mõistmisele.

Esimene osa

Tundke oma kassi läbi ja lõhki

Kassi füüsis

Me suudame mõnda teist liiki alles siis tõeliselt mõista, kui saame aru tema füsioloogiast, seega selleks et tunnetada, mida tähendab olla kass, on siinkohal võimalus avastada, mis on peidus kassi läikiva kasuka all.

Kõrvalleheküljel
Ehkki kasside anatoomia ja füsioloogia on ümber kujunenud ning kohanenud, et sobituda ümbritseva keskkonnaga, on nad ikka jäänud saledateks jahimeesteks sarnaselt nende metsikute nõbudega.

Kõik elusolendid liigitatakse klassidesse, seltsidesse, sugukondadesse, perekondadesse ja liikidesse. Kodukass on liigitatud kaslaste sugukonna (*Felidae*) lihatoiduliste imetajate hulka. Kõik suured kaslased – lõvi, tiiger, jaaguar, panter ja leopard – kuuluvad alamsugukonda *Pantherinae*, gepard kuulub neist ainsana alamsugukonda *Acinonychinae*. Väikeste kaslaste (*Felinae*) hulka kuuluvad ilves, serval, otselot, karakal, jaguarundi, manul ja rookass. Meie oma kodune lemmik on metskassi (*Felis silvestris*) kodustatud alamliik, tuntud kui *Felis silvestris catus*.

Kassi anatoomia ja füsioloogia teatavad iseärasused on evolutsiooni käigus teisenud ja kohastunud kõige paremini vastavaks oma elukeskkonnale ja rollile looduses. Ükskõik kas kass elab metsikus looduses või ümbritsetuna armastava omaniku hoolitsusest ja luksusest, jääb ta kehaehitus ikka samasuguseks ning ka ta võime ja sund käituda teatud kindlal viisil ei muutu. Kui te tahate tõepoolest näha oma kassi tõelist käitumist (või vähemalt seda, mida ta peaks tegema, selle asemel et lesida, käpad püsti, kamina ees), alustage põhilisest – kassi kehaehituse uurimisest.

Õppides oma kassi tundma nii seest kui väljast, saate veidi aimu, misugune peaks olema teie elu väikese kaslasena. Isegi vähene teave selle kohta, mida kassid näevad, tunnevad, kuulevad ja haistavad, võib olla ilmutus. Nad tunnevad lõhnu, mida meie ei tunne, nagu näiteks läbi aia kõndinud teise kassi lõhna. Nad kuulevad peale meile kuuldava helide vahemiku ka ultraheli. Nad tajuvad käppade ja vurrude abil nii nõrku vibratsioone, millest meie jääme teadmatusse. Nende sensoorsed võimed on meie omadega võrreldes pannud paljusid inimesi uskuma müüti, et kassidel on üleloomulik kuues meel. Tegelikult on nad palju rohkem kohastunud ümbritseva keskkonnaga, kui oleme meie.

Ninaotsast sabaotsani on kassil mõned ainulaadsed jooned, mis koos muudavad kassi meie aja kõige edukamaks ja kohanemisvõimelisemaks olendiks.

TEIE KASSI TÄHTSAIMAD MEELED

Sobilik on alata kassi uurimist tema ninast, sest kass elab maailmas, kus domineerib lõhn, sellal kui pilk tema silmadele reedab õist eluviisi.

On kindlaks tehtud, et kassi haistmismeel on 14 korda tugevam kui inimesel. Ninaotsa muster on sama ainukordne nagu inimese sõrmejalg ja selle abil saab ta uurida ka pinna tekstuuri ning kuju.

Kass kasutab oma nina ümbruskonnast, teistest loomadest, toidust ja kõigest tähtsast teadasaamiseks samal kombel, nagu meie kasutame oma silmi ja kõrvu ajalehest või televiisorist info hankimiseks. Kassi ninas on 200 miljonit lõhna tundvat rakku, mistõttu nende lõhnatundlikkus on 14 korda parem kui inimesel. Kassi nina tajub ka puudutusi ja temperatuuri ning ta kasutab seda pindade tekstuuri ja kuju uurimiseks. Iga kassi ninaotsa muster on ainulaadne just nagu inimese sõrmejalg.

Lõhnad on kassi ellujäämiseks nii olulised, et neil on teinegi haistmisorgan, mida nimetatakse vomeronasaalelundiks (lisahaistmiselundiks) ehk Jacobsoni organiks, mis lubab neil eriti olulisi lõhnu „maitsta”. See organ kujutab endast suulaes, väikeste esihammaste taga paiknevat kahte väikest ava, mis on ühenduses ninaõõnega. Kass avab suu ja tõmbab õhku neisse avadesse, kõik see näib grimassina ja sellele viidatakse kui Flehmeni reaktsioonile. Isastel kassidel on niisugune näoilme sageli jälgitav ajal, kui nad otsivad paaritumisvalmis emaseid, uurides selleks iga uriinitilka, millest kogutav info aitab neil paarilist leida. Kassi nina on iseäranis tundlik lämmastikku sisaldavate lõhnade suhtes. See võimaldab tal kindlaks teha ja välja praakida riknenud toitu, mis eritab õhku lämmastikurikkaid kemikaale.

Kodukassid nagu paljud metsikud kassid reageerivad teatavate taimede lõhnale, mis sunnib kasse hõõruda nägu nende taimede vastu, püherdama nende peal ning ilastama – kõik see sarnaneb olukorraga, kui isane kass

reageerib indlevale emasele. Naistenõges (*Nepeta cataria*) sisaldab keemikaali trans-nepetalaktooni, mis on lähedases suguluses emase kassi uriini sisalduva ainega. Sama mõju on ka palderjanil.

Kassi silmad

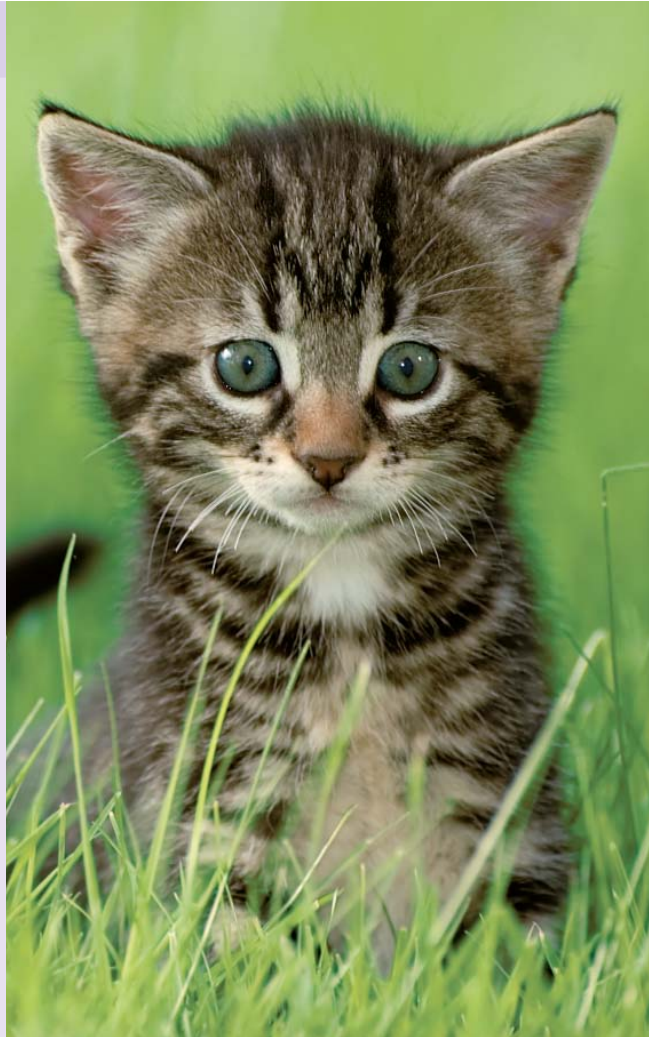
Nagu enamikul kiskjatel, paiknevad ka kassil silmad pea esiosas, mis aitab jahi ajal sügavust hinnata. Kassi vaateväli on ligi 200 kraadi lai, kusjuures keskmine, binokulaarse nägemise ala aitab tal kaugusi hinnata. Metsikud kassid kalduvad toakassidest kaugemale nägema, nende pilk kinnitub saakloomale, keda on võimalik jooksudistantsilt kinni püüda.

Kass on eelkõige öine jahipidaja, seejuures on talle abiks peegeldav kile silma tagaosas, nn *tapetum lucidum*, mis aitab vähest olemasolevat valgust maksimaalselt ära kasutada. Kassi pupillide läbimõõt võib suureneda

Kõigil kassipoegadel on sündides sinised silmad. Silmade värvus muutub aja jooksul ja 12 nädala vanuselt omandavad need lõpliku värvuse.

KAS TEADSITE, ET ...?

- Kõigil kassipoegadel on sündides sinised silmad, mis omandavad lõpliku värvuse kassi 12. elunädalaks.
- Kassidel on lisaks laugudele veel pilkkile, mis ilmub silma sisenurgast ja sulgub, et kaitsta silma kuivuse ja vigastuste eest, see säästab kassi vajadusest silmi pilgutada.
- Kassid ei näe selgelt objekte, mis on silmale lähemal kui 20 cm.
- Enamiku kasside silmad hiilgavad öösiti valguse mõjul hõbedaselt-rohekalt, siiani kassidel aga hõõguvalt-punakalt!
- Kassi silmad suudavad toimida valguses, mis on kõigest 1/10 inimsilmale vajalikust, kuid nad ei näe täielikus pimeduses.
- Kassi silmad on ta näo suurusga võrreldes suured.

peaaegu kaks korda suuremaks kui inimesel, mis aitab loomal hämaruses paremini näha. Pupillide kokkutõmbumist piluks võite näha eredas valguses, see on kaitseabinõu, et vältida ebamugavustunnet, mis tekib hämarusega kohanenud imetajatel.

Vähe sellest, et pupillide suurus muutub vastavalt ümbritseva keskkonna valgustingimustele, lisaks on see ka hea kassi meeleolu indikaator. Kui kass on vihane, on ta pupillid kitsad, kui ta on erutatud või kardab midagi, on pupillid täielikult laienenud.

Vastupidi üldlevinud arvamusele pole kassid täiesti värvipimedad. Tegelikult võivad nad näha siniseid, rohelisi ja kollaseid toone, kuid mitte punaseid. Ent värvil pole nende kui öiste küttide jaoks lihtsalt tähtsust, sest kõik asjad on öösiti tegelikult hallides toonides.

Kassidel on silma tagaosas peegeldav kile, mis laseb neil vähest valgust maksimaalselt ära kasutada. Lisaks saavad nende pupillid laieneda kaks korda nii suureks kui inimesel.

KAS TEADSITE, ET ...?

- *Sfinksil, peaaegu karvutul tõul, võivad olla kas pikad või lühikesed vurrud või need võivad sootuks puududa.*
- *Kassi vurrud suudavad kindlaks teha näole lähenevat prügi ja kutsuda esile silmapilgutuse, mis kaitseb ta õrnu silmi.*
- *Nagu tavalised karvad, langevad ka vurrud välja ja uued kasvavad asemele.*
- *Toidu- ja jooginõud peavad olema alati küllalt laiad, et kassi vurrud juues ja süües nõu külgi ei puudutaks, sest see võib talle ebamugav tunduda.*
- *Pole sugugi ebatavaline, et emakass lakub oma poegade vurrud üliagara puhastamisega ära.*

KASSI VURRUD

Kass kasutab oma vurre nutika navigeerimisvahendina, mis lubab tal määrata mingi takistuse kaugust ilma seda nägemata.

Kassil on 24 vurrukarva, nn vibrissi, reas kummalgi pool nina, lisaks veel vurrukarvad kummalgi põsel, silmade kohal, lõual ja kummagi esikäpa tagaküljel. Vurrud on kaks korda paksemad tavalistest kassikarvadest ja paiknevad neist ka kolm korda sügavamal nahas. Vurrude juured ulatuvad sügavale karvanääpsudesse ja nende alusel on palju närvilõpmeid, mis muudab need eriti tundlikuks tuule kiiruse, õhurõhu ja puudutuse suhtes. Iga kergeimgi tajuga kassi vurrutustes sunnib looma reflektorselt silmi sulgema, et vältida kahjustusi vahetus läheduses paiknevatele objektidele, sel ajal kui ta tähelepanu on mujale koondunud.

Kassi vurrud on suureks abiks siis, kui ta jahti peab või saaki käsitseb. Et kass on kaugnägelik, ei suuda ta näha lähedasi objekte, ja siis liiguvad vurrud ettepoole, et täpselt määrata saagi asendit. Kui kassi vurrud on maha lõigatud või vigastatud, on tal raske edukalt saaki püüda. Teisalt, kui kass kaotab nägemise, annavad vurrud talle teatava „nägemisvõime” ja lubavad tal kohaneda liikumiseks tuttavas ümbruses.

Vurrude juurtel on palju närvilõpmeid, mis muudavad vurrud väga tundlikuks õhurõhu, puudutuse ja tuule suhtes. Nad suudavad kiiresti esile kutsuda silmi kaitsva pilgutuse.